

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2009. év szeptember hó 10. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A rágalmazás vétsége miatt folyamatban volt büntetőügyben a magánvádló által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Szekszárdi Városi Bíróság 36.B.345/2008/4. számú ítéletét és a Tolna Megyei Bíróság 2.Bf.146/2008/4. számú végzését hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

I. A Szekszárdi Városi Bíróság a 2008. október hó 21. napján kihirdetett 36.B.345/2008/4. számú ítéletével a terheltet az ellene rágalmazás vétsége [Btk. 179. § (1) bek, (2) bek a) és b) pontja] miatt emelt vád alól felmentette.

A megállapított tényállás lényege szerint az 1954-ben született terhelt nyugdíjas, emellett önkormányzati képviselő.

A magánvádló európai parlamenti képviselő.

2008. június 17-én a terhelt telefonon felhívta a magánvádlót és felrótta neki, amiért 2008. június 16-án, az Európai Parlament plenáris ülésén tartott felszólalásában az másik országban élő romákkal szemben bevezetett intézkedések kapcsán magyarországi romaellenes atrocitásként megemlítette, hogy 2008. április 16-án két, romák által lakott házra Molotov-koktélt dobtak.

A terhelt figyelmét egy helyi lakos hívta fel arra, hogy a magánvádló parlamenti beszéde az interneten olvasható, s az helyieket negatív képben állítja be.

A terhelt - miután maga is olvasta a fenti beszédet - úgy érezte, hogy szóvá kell tennie a magánvádlónál azt, hogy az általa elmondottak nem tükrözik az igazságot, a helyiek és ő sem romaellenesek.

2008. június 25-én a rádió műsorában mind a magánvádló, mind a terhelt meghívott telefonos vendégként vett részt. E műsorban a terhelt lényegében megismételte azt, amit egy héttel azelőtt telefonon is mondott a magánvádlónak az alábbi szövegekörnyezetben: „Az utolsó beszélgetésünk az valahogy úgy zajlott le, hogy amikor én azt mondtam, hogy ne árulja a hazát, azt mondta, ő nem árulja, de hát őneki az a dolga, hogy ezt a tüzet eloltsa.” ... „Azt mondtam, hogy az én pénzemért, az adófizetők pénzéért ne árulja a hazát.”

A jogi indokolás körében kifejtette a bíróság, hogy a magánvádló által sérelmezett kijelentések nem tekinthetők megszegyenítő, kisebbitő, gyalázkodó jellegűnek. A terhelt - a magánvádló értelmezésével ellentétben - nem mondta azt, hogy a magánvádló hazaáruló. A terhelt azt mondta, hogy ne árulja a pénzéért a hazát.

Mind a magánvádló, mind a terhelt egész másképp értelmezte a terhelti kijelentést. A terhelt úgy értette, hogy ne mondjon valótlan, még nem bizonyított dolgokat a magánvádló külföldön, s ezzel ne alakítson ki negatív képet a falujáról. Megjegyezte egyúttal a bíróság, hogy a terhelt által használt kijelentés, ha a terhelt ezt valóban az általa magyarázott jelentéssel értette, akkor teljesen értelmetlen, és kijelentésének valódi értelmét a tárgyaláson elmondott példái sem világosították meg jobban. Ugyanakkor semmiképp sem tekinthető a terhelt kijelentése olyannak, amely büntetőjogi értelemben (de, ha így nem is, akkor a köznap értelemben) hazaárulónak bélyegezné meg a magánvádlót.

A vád tárgyává tett tényállítást a bíróságnak úgy kell elbírálni, ahogy az elhangzott, s azt nem értelmezheti át, nem teheti meg azt, hogy akár az egyik, akár a másik fél által a kijelentésnek tulajdonított mögöttes értelem szerint bírálja el. A kijelentést az elkövetés konkrét körülményeit vizsgálva, objektív, és nem a felek szubjektív értelmezése alapján kell megítélni büntetőjogi szempontból.

A terhelt cselekménye a rágalmazás vétségének törvényi tényállását nem valósította meg, ezért a bíróság a terheltet bűncselekmény hiányában felmentette.

A magánvádló és képviselője által a terhelt felmentése miatt, bűnösségének megállapítása és büntetés kiszabása érdekében bejelentett fellebbezés folytán másodfokon eljáró Tolna Megyei Bíróság a 2009. január hó 8. napján megtartott tanácsülés alapján meghozott 2.Bf.146/2008/4. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint helyesen következtetett az elsőfokú bíróság arra, hogy a kérdéses rádióműsorban a terhelt által tett nyilatkozat becsület csorbítására alkalmas tényállítást, ilyen tényre utaló - az emberi méltóságot sértő - kifejezést nem tartalmaz, ezért az abban foglaltak nem szolgálhatnak a rágalmazás megállapításának alapjául.

A terhelt nagy nyilvánosság előtt tett, a magánvádló európai parlamenti képviselő munkájával összefüggő észrevétele nem lépi túl a vélemény-nyilvánítás, a kritika határát, nélküli a gyalázkodó, megszegyenítő jelleget.

Kétségtelen továbbá, hogy a nem büntethető vélemény-nyilvánítás köre a közszereplő politikusokkal kapcsolatban tágabb, mint más személyeknél. Ugyanakkor az eljárás során arra sem merült fel adat, hogy a terhelt szándéka tudatosan hamis tények közlésére terjedt volna ki.

II. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a magánvádló nyújtott be felülvizsgálati indítványt - a Be. 416. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján - arra hivatkozással, hogy a terhelt felmentésére a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése miatt került sor.

Az indítvány szerint - az eljáró bíróságok értelmezésével ellentétben - a becsület csorbítására alkalmas kijelentés, ha valakiről azt állítják, hogy „árulja a hazát” ráadásul azt pénzért teszi.

A terhelt által használt kifejezésnek a magyar nyelv logikája és szabályai szerint csak két lehetséges értelmezése lehetséges:

- elsődlegesen, aki „árulja a hazát” az a szó büntetőjogi értelmében hazaáruló.;
- másodlagosan, aki „árulja a hazát”, ha nem is meríti ki a Btk. 144. §-a szerinti tényállást, mindenképpen erkölcsileg elítélendő, hazafiatlan cselekményt valósít meg.

Az ilyen állítás ezért a valótlanosága esetén a becsület csorbítására alkalmas.

A rádióműsorban elhangzott kijelentés mindkét értelmezés szerint sérti a magánvádló emberi méltóságát. Úgy tünteti őt fel, mint aki állam elleni bűncselekményt követett el, vagy hazafiatlan

magatartást tanúsított anyagi motivációtól vezérelve. Ennek az lehet a következménye, hogy a közvélemény elítéli őt olyan cselekmény miatt, amelyet nem követett el.

Téves végül az a megállapítás, hogy a terhelt szándéka nem terjedt ki tudatosan hamis tények közlésére. Egy közszereplőnek ugyanis fokozottan figyelnie kell minden, a nyilvánosság előtt tett kijelentésére. Nem hivatkozhat ezért arra, hogy nem jogász, és nem tudja, hogy a kijelentését valójában miként kell értelmezni. Végül a terhelt rágalmozó kijelentése a vele folytatott beszélgetés témájához egyáltalán nem is kapcsolódott. Mindezekből csak az a következtetés vonható le, hogy őt kizárólag a becsületsértés szándéka vezette.

A magánvádló mindezek alapján a marasztaló jogerős döntés megváltoztatását, a terhelt bűnösségének a megállapítását és vele szemben büntetés kiszabását indítványozta.

A Legfelsőbb Bíróság a Be. 420. §-ának (1) bekezdése és a Be. 424. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, amelyen a magánvádló jogi képviselője a felülvizsgálati indítványát fenntartotta.

Az írásban előterjesztett indítványával egyezően kiemelte: azt a kijelentést, hogy ne árulja a hazát", vagy úgy kell értelmezni - egy szigorúbb megközelítésben -, hogy a magánvádló egy büntetőjogi tényállást a hazaárulást valósította meg, vagy - másodlagosan - úgy, hogy mindenképpen egy erkölcsileg megvetendő cselekményt követett el azzal, hogy anyagi haszonszerzés érdekében, vagy valamilyen megvetendő ok miatt a hazájára negatív tartalmú kijelentéseket tett. A képviselő szerint e másodlagos értelmezés mellett is rágalmozásnak minősülhet a cselekmény.

Nem értett egyet az elsőfokú ítélet indokolásának azzal a megállapításával, hogy a terhelt kijelentése értelmezhetetlen. Az elsőfokú bíróságnak tudnia kellett volna értelmezni azt a kijelentést, amit az önkormányzati képviselő tett, kijelentve, hogy a magánvádló ne árulja a hazát. Nem értett egyet a másodfokú ítéletnek azzal a megállapításával sem, amely a magasabb tűrési küszöbre vonatkozik. Ezt a szintű tényállítást az egyébként magasabb tűrési kötelezettséggel bíró közszereplő sem köteles már tűrni, még a vonatkozó alkotmánybírósági határozat alapján sem.

Azóta is követtek el romák sérelmére olyan cselekményeket, amelyeknél felmerült rasszista indíték lehetősége. A jogi képviselő véleménye szerint az Európa Parlamenti képviselőnek kötelezettsége ezekről tájékoztatni az Európa Parlamentet. Az első- és másodfokú határozat helybenhagyását kérte.

II. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot az abban rögzített tényállás alapul vétele mellett egyrészt a felülvizsgálati indítványban megjelölt - a Be. 416. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott - okból, másrészt - a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában írt eljárásjogi felülvizsgálati okok tekintetében - hivatalból [Be. 423. § (4)-(5) bek.] bírálta felül.

Ennek során a felülvizsgálati indítványt alaptalannak, a védő nyilatkozatát alaposnak találta.

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás szerint a terhelt a rádióbeszélgetés során - az előzményekre utalva - arra szólította fel az európai parlamenti képviselő magánvádlót, hogy az adófizetők pénzén ne árulja a hazát. E kijelentés, e mondat értelmezése körében polémia alakult ki az első- és a másodfokú bíróság eljárásában, amit az ítéletek indokolása is tükröz.

A Legfelsőbb Bíróság úgy találta, hogy az eljárt bíróságok egy elhangzott szöveg környezetéből kiszakítva, szűk körű tényállást állapítottak meg, és abból kiindulva valójában néhány szó értelmét önmagában vizsgálták. Az elhangzott kijelentés, a használt kifejezés tartalmának értelmezése nélkül annak büntetőjogi megítélése sem lehet megalapozott.

Elmaradt annak egyértelmű tisztázása is, hogy tényállítás történt-e - és ehhez képest elsősorban a rágalmazás tényállási elemeinek a megvalósulását kell vizsgálni -, vagy sértő, becsületsértő kifejezés használata valósult meg, amely a becsületsértés tényállási elemeinek a beazonosítását igényli.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletben rögzített és a felülvizsgálat során irányadó szöveg értelmezése alapján arra következtetett, hogy a terhelt a magánvádló európai parlamenti képviselői magatartását minősítette. Azt állította, hogy a magánvádló a községben lezajlott eseményekre hivatkozó felszólalásában, közpénzzel fedezett, ám a hazája érdekeivel ellentétes, tehát áruló tevékenységet folytatott. A hazája érdekeivel ellentétesen közölt olyan tényeket, amelyek a terhelt szerint Magyarországot és a községet rossz színben tüntették fel.

A terhelt által a rádióműsorban - tehát nagy nyilvánosság előtt (Btk. 137. § 12. pontja) - használt kifejezés tartalma alapján a Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy az nem tényre, nem valamely a múltban megtörtént eseményre vonatkozott. Tartalma szerint valójában egy sértő kifejezés, amely alkalmas arra, hogy a magánvádlót az emberi méltóságában, illetve a közmegegyezésével összefüggésben megsértse.

Miután a terhelt által használt kijelentés nem tényállítás, és nem ténnyel kapcsolatos kifejezés, hanem a becsület csorbítására alkalmas egyéb kifejezés, így a Btk. 179. §-ának (1) bekezdésében meghatározott - tény állításával, híresztelésével, illetve tényre közvetlenül utaló kifejezés használatával elkövethető - rágalmazás vétségének a megállapítására nincs törvényes alap.

Az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos Btk. 180. §-ának (1) bekezdése szerint, aki a 179. § esetén kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,

b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

E tényállásban a törvény a becsületet sértő - a rágalmazás esetein kívül eső - támadásokat rendeli büntetni, de csak az a) és b) pontjaiban megjelölt esetekben. Így akkor, ha a sértő kifejezés használatára a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével, közérdekű tevékenységével összefüggésben kerül sor, vagy az nagy nyilvánosság előtt hangzik el.

Az elhangzott sértő kifejezés a parlamenti képviselőként közhatalmat gyakorló és közszereplő politikus e minőségét érintően hangzott el. Márpedig e vonatkozásban a becsületsértés büntetőjogi konzekvenciáit az Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) számú határozata szigorúan lezárta.

Az Alkotmánybíróság határozatának indokolása szerint fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak. A demokratikus jogállam intézményeinek szabad bírálata, működésük, tevékenységük kritikája - még ha az becsületsértő értékítéletek formájában történik is - a társadalom tagjainak, az állampolgároknak olyan alapvető alanyi joga, amely a demokrácia lényegi eleme. A társadalom békéjének, demokratikus fejlődésének védelme nem igényli a büntetőjogi beavatkozást a hatóságok, hivatalos személyek tevékenységének, működésének olyan kritikájával, negatív megítélésével szemben sem, amely becsületsértő, gyalázkodó kijelentések, magatartások formájában nyilvánul meg.

Ezen indokokra figyelemmel mondta ki az Alkotmánybíróság, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által védett, alkotmányosan nem büntethető véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb, mint más személyeknél.

A Btk. 179. és 180. §-ának alkalmazásánál alkotmányos követelmény, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által alkotmányosan védett, így nem büntethető véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel és intézményekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb legyen, mint más személyeknél.

Minderre figyelemmel - amint arra már a másodfokú bíróság is, bár nem a becsületsértés, hanem a rágalmozás kizárása körében már hivatkozott - a közszereplő politikus becsületének csorbítására alkalmas - e minőségére tekintettel tett -, értékítéletet kifejező (sértő) véleménynyilvánítás alkotmányosan nem büntethető. Erről van szó a felülvizsgálat tárgyát képező esetben is. Ha tehát a sértő kifejezés használata adott esetben alkotmányosan nem büntethető, mert a cselekmény nem jogellenes, akkor jogellenesség hiányában bűncselekmény nem valósult meg.

A Be. 416. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye, ha a terhelt felmentésére vagy az eljárás megszüntetésére, illetve a terhelt bűnösségének megállapítására, továbbá kényszergyógykezelésének elrendelésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor.

A fentiek alapján a Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy a terhelt felmentésére a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése nélkül került sor.

Miután a Legfelsőbb Bíróság nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat - a Be. 426. §-a alapján - a hatályában fenntartotta.

A Legfelsőbb Bíróság határozata elleni fellebbezést a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. §-a (4) bekezdésének a b) pontja zárja ki.

A Be. 418. §-ának (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421. §-ának (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Legfelsőbb Bíróság mellőzheti.

Budapest, 2009. szeptember hó 10. napján

*Dr. Schäfer Annamária s.k. a tanács elnöke, Dr. Molnár Gábor s.k.
előadó bíró, Dr. Katona Sándor s.k. bíró*

A kiadmány hiteléül:

*tisztviselő
Bné*